

Handläggare
Tove Bergek Fagerlund
Telefon: 08-50836293**Till**
Äldrenämnden
22 april 2025

Remiss - En socionomutbildning i tiden (SOU 2025:27)

Svar på remiss från Kommunstyrelsen KS 2025/380

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen En socionomutbildning i tiden, SOU 2025:27.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 17 augusti 2023 att uppdra åt en särskild utredare att genomföra en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet.

Den 21 mars 2024 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen. Uppdraget utvidgades till att överväga om målen i examensbeskrivningen behöver anpassas efter dagens samhällsutmaningar och kompetensbehov.

I betänkandet föreslås flera förändringar för att modernisera socionomutbildningen och bättre anpassa den till dagens samhällsutmaningar.

Äldreförvaltningen välkomnar en översyn av socionomutbildningen, som bör förbereda socionomer för samhällsutmaningar och stödja socialtjänstens övergång till ett mer förebyggande och kunskapsbaserat arbetssätt.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att tillsätta en ny utredning för att undersöka hur en förlängd socionomutbildning, som avslutas med en examen på avancerad nivå, kan möta kompetensbehoven hos både yrkesverksamma socionomer och högskolan.

Förvaltningen anser att det skulle vara önskvärt att utredningen lagt större fokus på omställningen till den nya socialtjänstlagen och på samhällsutmaningar som socionomer möter, exempelvis den åldrande befolkningens ökade behov av välfärdstjänster, istället för att fokusera så snävt på ungdomsbrottslighet.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 17 augusti 2023 att uppdra åt en särskild utredare att genomföra en översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet.

Den 21 mars 2024 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen. Uppdraget utvidgades till att överväga om målen i examensbeskrivningen behöver anpassas efter dagens samhällsutmaningar och kompetensbehov.

I betänkandet föreslås flera förändringar för att modernisera socionomutbildningen och bättre anpassa den till dagens samhällsutmaningar.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Järva stadsdelsnämnd.

Ärendet

Fakta kring nuvarande socionomprogrammet

Under läsåret 2023/24 hade socionomprogrammet 9 680 helårsstudenter, och programmet har haft en större volymökning än många andra yrkesprogram. Kvinnor utgör 85 procent av studenterna, en siffra som varit konstant i 20 år. Däremot har andelen studenter yngre än 25 år ökat från 35 procent 2003/04 till 55 procent 2023/24.

Socionomutbildningen har under 60 år utvecklats till en bred generalistutbildning med fokus på bredd, helhetssyn, komplexitet och integrering. De flesta program saknar en tydlig profil, men delar gemensamma drag mellan lärosäten och följer målen för socionomexamen. På kursnivå varierar dock utbudet, vilket återspeglar lokala forskningsmiljöer.

Masterprogrammet i socialt arbete startade 2007 och omfattar 120 högskolepoäng, vilket motsvarar två års studier på heltid. Under läsåret 2023/24 var 306 studenter registrerade. Sedan programmets start har 4 870 studenter varit registrerade, och 976 har tagit examen.

Det finns även andra vidareutbildningar kopplade till socialt arbete, som exempelvis hälso- och sjukvårdskuratorsprogrammet, psykoterapeutprogrammet och lokala program, såsom kompletterande socionomutbildning för personer med utländsk examen och utbildningar inom socialpedagogiskt arbete med fokus på funktionshinder.

För läsåret 2024/25 erbjuder tio lärosäten sammanlagt 17 kurser och ett program som uppdragsutbildningar inom socialt arbete.

Socionomers arbete – och utmaningar i socionomers arbete

Socionom är en examenstitel, inte en yrkesroll, men vanliga titlar för socionomer är socialsekreterare och kurator. Antalet socionomer på arbetsmarknaden har fördubblats sedan 1990-talet och uppgår nu till cirka 44 000, varav de flesta är offentliganställda och kvinnor. Många arbetar inom den kommunala socialtjänsten.

Socionomer behöver ofta samarbeta med andra professioner, vilket kan vara både utmanande och avgörande för deras arbete. Deras yrke är också utsatt, med problem som hög arbetsbelastning, bristande resurser och risk för våld. Särskilt nyexaminerade socionomer är sårbara.

Juridik är centralt i socionomers arbete, och socialtjänstlagen (SoL) är den mest betydelsefulla lagen. Deras arbete fokuserar på samhällsutmaningar som segregation, utsatta barn, ekonomisk och social utsatthet kopplad till migration.

Utredningen föreslår att examensordningen för socionomutbildningen uppdateras för att bättre hantera aktuella frågor som våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld, äldres villkor och livsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Den åldrande befolkningen

Utredningen belyser den åldrande befolkningen som en samhällsutmaning för dagens socionomer. Behovet av välfärdstjänster ökar i takt med att fler människor åldras, särskilt inom kommunal och regional hälso- och sjukvård samt äldreomsorg. Socialtjänsten måste hantera allt mer komplexa behov hos den äldre befolkningen vilket kräver ett nära samarbete med hälso- och sjukvården.

Ungdomsbrottslighet

Ett stort samhällsproblem som lyfts fram i utredningen är att barn och unga i allt större utsträckning dras in i grov och våldsam brottslighet, ibland som lejda torpeder. Detta kräver att socionomer har både djup och bred kunskap om varför ungdomar väljer en kriminell bana. Utan denna förståelse blir det svårt att förebygga eller bryta en brottslig utveckling.

Socionomer behöver även kunskap om effektiva och evidensbaserade metoder samt insikter i vilka åtgärder som kan vara ineffektiva eller skadliga. Behandlingskunskap är viktig eftersom socionomer ofta arbetar med att utreda, föreslå och genomföra insatser för utsatta barn och unga. Den nya socialtjänstlagen understryker dessutom behovet av sådan kompetens.

Skolkuratorer spelar en viktig roll och behöver rätt utbildning för att kunna stötta barn, unga och deras familjer, samt samarbeta med andra myndigheter. Socionomer har också en central funktion inom rättssystemet, men här uppstår ofta en konflikt mellan rättvisa och

proportionerliga straff samt effektiva sociala insatser som utgår från barnens behov.

Utredningen föreslår att socionomer genom bättre utbildning ska kunna argumentera för relevanta och mindre ingripande insatser för unga lagöverträdare. Det finns ett behov av avancerade kurser som fokuserar på socialt arbete med barn och unga i kriminella miljöer, men få socionomer vidareutbildar sig eftersom det saknas ekonomiska och karriärmässiga incitament.

Förslag på förändringar i examensordningen

Aktuella samhällsutmaningar: Studenter ska få kunskap om samhällsutmaningar samt områdets vetenskapliga grund. Utbildningen ska även fokusera på att förebygga social utsatthet, kriminalitet och normbrytande beteenden, samt motverka våld mot kvinnor och hedersrelaterat förtryck.

Arbetssätt och samverkan: Studenter ska kunna utveckla och genomföra socialt arbete på olika nivåer, samarbeta med andra, leda och planera arbete, samt kritiskt granska och använda relevant information.

Utbildning i juridik: Obligatorisk juridikutbildning om minst 30 högskolepoäng, med fokus på tillämpning av lagar inom socialt arbete.

Verksamhetsförlagd utbildning: Minst 30 högskolepoäng av utbildningen ska vara handledd praktik (verksamhetsförlagd utbildning).

Ytterligare förslag inkluderar:

- Regeringen ska möjliggöra att praktik kan räknas som en del av utbildningsområdet.
- Förbundet Sveriges Socionomutbildningar (FSSOC) ska skapa en nationell struktur för praktikplatser.
- Universitet och högskolor uppmuntras att tillämpa urval baserat på arbetslivserfarenhet för att öka mångfalden bland studenterna.

Förslag utanför utredningens direktiv

Det föreslås slutligen i utredningen att regeringen tillsätter en ny utredning för att undersöka hur en förlängd socionomutbildning, som avslutas med en examen på avancerad nivå, kan möta kompetensbehoven hos både yrkesverksamma socionomer och högskolan.

Utredningen betonar även att utbildningens krav och struktur spelar en avgörande roll för att studenter ska kunna tillgodogöra sig den kunskap som programmet erbjuder. Det handlar om att säkerställa

en adekvat studietakt, relevant undervisningsinnehåll och lämpliga examinationsformer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 16 april 2025.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 15 april 2025 och det för socialnämndens, äldreikämdens och överförmyndarens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 16 april 2025.

Jämställdhetsanalys

Förslagen är könsneutralt utformat och förväntas inte få några negativa konsekvenser för jämställdheten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förbundet Sveriges Socionomutbildningar har tillsammans med Förbundet för forskning och praktik i socialt arbete, Föreningen Sveriges Socialchefer, Akademikerförbundet SSR samt Fackförbundet Vision genomfört en skuggutredning som kritiserar den statliga utredningen om examensmål för socionomer för att vara alltför snäv. Skuggutredningen föreslår bland annat specialistutbildningar på avancerad nivå, en strukturerad vidareutbildning för socionomer, och att hälften av yrkesverksamma socionomer ska ha en specialistutbildning till 2040. De betonar behovet av arbetslivserfarenhet innan specialistutbildning och rekommenderar en nationell samordning för kompetensförsörjning.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har också länge önskat en översyn av socionomprogrammet, som anses otillräckligt för att förbereda studenterna för arbetslivet. De menar att utbildningen behöver möta samhällets utmaningar, inkludera andra arbetsgivares krav, och utformas i samarbete med arbetsgivare för att säkerställa relevant kunskap och färdigheter.

Äldreförvaltningen välkomnar en översyn av socionomutbildningen. Socionomer spelar en avgörande roll för att stödja samhällets mest utsatta grupper. Då arbetet som socionom ofta är krävande är det av stor betydelse att utbildningen förbereder dem för både nuvarande och framtida samhällsutmaningar. Det är även nödvändigt att utbildningen utvecklas i takt med socialtjänstens övergång till ett mer förebyggande och kunskapsbaserat arbetssätt.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag om att tillsätta en ny utredning för att undersöka hur en förlängd socionomutbildning, som avslutas med en examen på avancerad nivå, kan möta kompetensbehoven hos både yrkesverksamma socionomer och högskolan.

Förvaltningen anser att det är viktigt att en socionomutbildning i tiden rustar blivande socionomer för verkligheten. Många av dagens socionomstudenter har begränsad arbetslivserfarenhet innan påbörjade studier och behöver under utbildningen förberedas för arbetet genom verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och färdighetsträning. VFU-innehållet behöver dock vara tydligt och enhetligt. Socionomer behöver bli mer grundade i vad yrket innebär genom praktik, adjungerande lärare och en systematik mellan lärosäten och arbetsgivare. Arbetsgivare har också ett ansvar för kompetensutveckling.

Förvaltningen skulle önska att utredningen fokuserade tydligare på omställningen till den nya socialtjänstlagen samt mer ingående på de samhällsutmaningar som socionomer ställs inför. I den nuvarande utredningen ligger stort fokus på ungdomsbrottslighet och mindre på övriga samhällsutmaningar. Den åldrande befolkningen och de utmaningar som detta medför i form av ökat behov av välfärdstjänster skulle behöva framhållas tydligare. Socialtjänsten måste hantera allt mer komplexa behov hos den äldre befolkningen vilket ställer stora krav på dagens socionomer.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen om ”En socionomutbildning i tiden”, SOU 2025:27.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. En socionomutbildning i tiden- Betänkande om en översyn av socionomexamen (SOU 2025:27)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Förvaltningschef	2025-04-07
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-04-07